

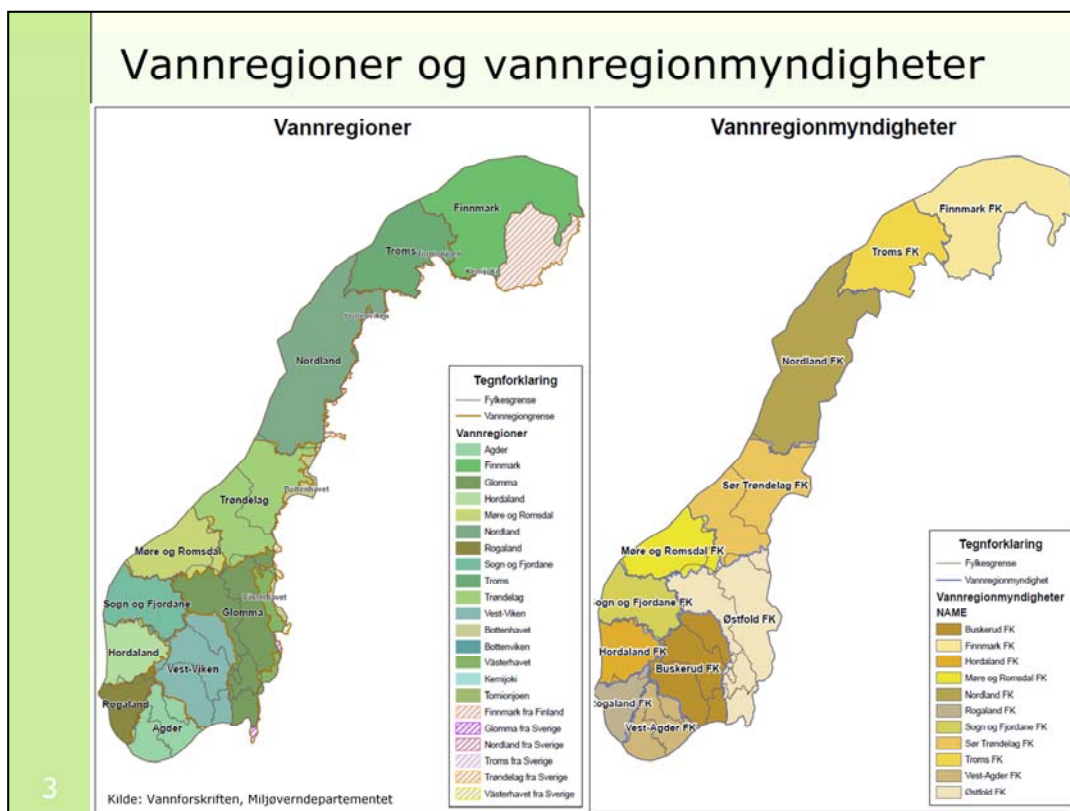
Både naturmangfoldloven og vanndirektivet tar utgangspunkt i at vi skal drive en økosystembasert forvaltning.

Med en helhetlig vannforvaltning ønsker vi å

- forvalte vannet der det renner, fra fjell til fjord,
- følge nedbørsfeltene og
- samarbeide over administrative grenser.

På kartet ser vi Europas nasjonale vannregioner (grønne) og de internasjonale (rosa).

Utfordringen er hvordan vi kan få til dette samarbeidet og få til en aktiv involvering av organisasjoner og folk flest.

Her ser vi inndeling i vannregioner og vannregionmyndigheter.

Rogaland og Sogn og Fjordane har nå blitt egne vannregioner. Vi ønsker mer lokalt og regionalt engasjement og vi følger vannskillet i inndelingen av regioner.

I Norge har vi 11 regioner som i hovedsak er norske, i tillegg til fliker av fem regioner som i hovedsak er svenske og finske vannregioner som sniker seg inn på norsk territorium.

Med en helhetlig vannforvaltning må vi **se alle truslene under ett**, f.eks. miljøgifter, overgjødning, forsuring, kloakk, vannkraft, beker i rør og fremmede organismer [bildene er animerte].

Vi har tre hovedtyper av påvirkninger:

- forurensninger
- fysiske inngrep
- biologiske påvirkninger

For fremmede arter legger den nye naturmangfoldloven opp til heldekkende regler som ser naturmangfoldloven i sammenheng med andre lover.

Vannforskriften fra 2006 legger opp til den samme helhetlige tilnærmingen som i den nye naturmangfoldloven.

Vi skal dessuten prøve å se på den **samlede belastningen** av alle påvirkningene, noe som er et av hovedprinsippene i naturmangfoldloven.

Et hovedgrep i den helhetlige vannforvaltningen er de nye miljømålene. Konkrete og etterprøvbare mål settes for hver enkelt vannforekomst, ut i fra kjemisk og økologisk kvalitet.

Vi mener det er riktig å orientere oss bort fra enkle reguleringer som gjelder likt overalt, til å se hvordan planter og dyr trives i den enkelte vannforekomsten. Deretter må vi finne ut hva som må til i hvert enkelt tilfelle for å nå miljømålet. Det er dette vi kaller økosystembasert forvaltning

Til dette må det sies at det er meget ambisiøst å nå "nest best" miljøkvalitet som standard miljømål. Mange steder går det greit, men for enkelte sårbare vannforekomster som allerede er hardt belasta så vil dette være veldig krevende.

Biologiske påvirkninger og miljømål i regulerte vassdrag

Foto: Norges Jeger- og Fiskerforbund

Foto: Jo.H. Hallaraker

6

Bildet til venstre viser en smolt med lakselus. For meg er det helt opplagt at slike påvirkninger må med i forvaltningsplanene for vannregionene, også i kystvann, siden det er der lakselus er et problem.

Bildet til høyre viser Aura-vassdaget, uten krav til minstevann. Den tørre Mardalsfossen er like ved. Kampen om denne sto i 1970 og er kanskje den viktigste enkelthendelsen som gjorde at vi fikk et Miljøverndepartement i 1972. Her hadde vi tidligere en livskraftig laksestamme.

Hvis det skal være noe poeng med å drive helhetlig planlegging på regionalt og lokalt nivå, må vannregionutvalget kunne sette miljømål hvor en av opsjonene er minstevann.

Jeg mener at vi på forhånd må bestemme at enkelte påvirkninger og enkelte typer miljøtiltak skal inngå i planen eller legges til grunn for miljømålene som settes.

Vi har fått til en helhetlig forvaltning i havområdene uten noe direktiv eller forskrift i ryggen. Tilsvarende bør vi derfor kunne få til dette også i ferskvann og kystvann. Hvis ikke, blir det som om vi skulle vedta forvaltningsplanene for havområdene uten å ta med oljevirkningsomheten eller fiskeriene.

Forvaltningsplanene for vannregionene er offentlig tilgjengelige og er nå til politisk avklaring.

Miljørevisjoner

Prinsippet om at sektorene vedtar miljøtiltakene i henhold til eget sektorlovverket i etterkant av godkjent plan, gjelder alle sektorer. For kraftsektoren betyr dette miljørevisjoner av gamle vassdragskonsesjoner, med mulighet for å åpne opptil 400 saker før 2022.

Oppslaget er fra Nationen og Aftenposten: Tre ordførerne fra hvert av de tre regjeringspartiene framfører her en oppfatning som mer og mer har festet seg rundt om i landet:

Nå er tiden kommet for ordentlig miljøforbedring i de av vassdragene våre som har knallharde utbygginger fra mer enn 50 år tilbake. Folk er lei av å gå å se på tørre elvestrekninger. Kraftsektoren er dessuten den eneste sektoren som hittil har sluppet unna radikale fornyelser av miljøvilkår i eldre konsesjoner. Se bare hva som har skjedd innen industrien de siste ti-årene.

Innst. S.nr.131 2008-2009 til St. prp. 75:

"I særdeleshet er det viktig å få til ordentlige miljøforbedringer der det ikke er krav om minstevannføring i dag."

"... tiltaksplanene som skal utarbeides med utgangspunkt i direktivet, må innlemme revisjoner av vannkraftkonsesjoner ..." "... synkroniseres med revisjon av forvaltningsplanene i vannregionene"

Elvemuslingen

8

Foto: Paul Aspholm, Bioforsk

Personlig er jeg litt bekymret for at klassifiseringssystemet for vann kan bli litt vel komplisert, men vi har heldigvis noen enkle gjenkjennbare organismer som kan fungere som indikator-organismer :

Elvemuslingen er en slik art. Den måtte imidlertid skifte navn fra elveperlemusling, fordi den er var så ettertraktet for perlene sine.

95 % av bestandene av elvemusling i Europa har forsvunnet de siste tiårene! I dag er det kun levedyktige bestander i Norge, Skottland og på Kola.

Dette er et fascinerende dyr. Den kan bli 200 år gammel og lagrer informasjon om vannkvalitet i skallet! Den er også en av de få dyrearter som blir kjønnsmodne senere enn oss, først i 20 årene!

Arten er rødlistet (sårbar), og er en norsk ansvarsart i henhold til Bern-konvensjonen. Som larve lever den på laks eller ørret, så hvis muslingen er der, er det trolig fisk i elva også, og antakeligvis også et livskraftig økosystem.

Her ser dere [3 bilder animert på hverandre]:

- Et hodeplagg med perler fra elvemuslingen som "andakinen", dvs. 1. presten, i Valama klosteret i Pechenga har hatt. Klosteret ligger i Russland, 8 mil fra Kirkenes.
- Prestens messekappe, som er laget på Solovki øyene i Kvitsjøen.
- En detalj av messekappen.

Hvis dere har lyst til å se dette, kan dere dra til Kvitsjøen og oppsøke Valama klosteret.

Dreining fra utslippsbasert til økosystembasert forvaltning

10

Foto: Marianne Gjerv

Økosystembasert vannforvaltning.

Klar dreining fra å sette miljømål knytta til UTSLIPP...

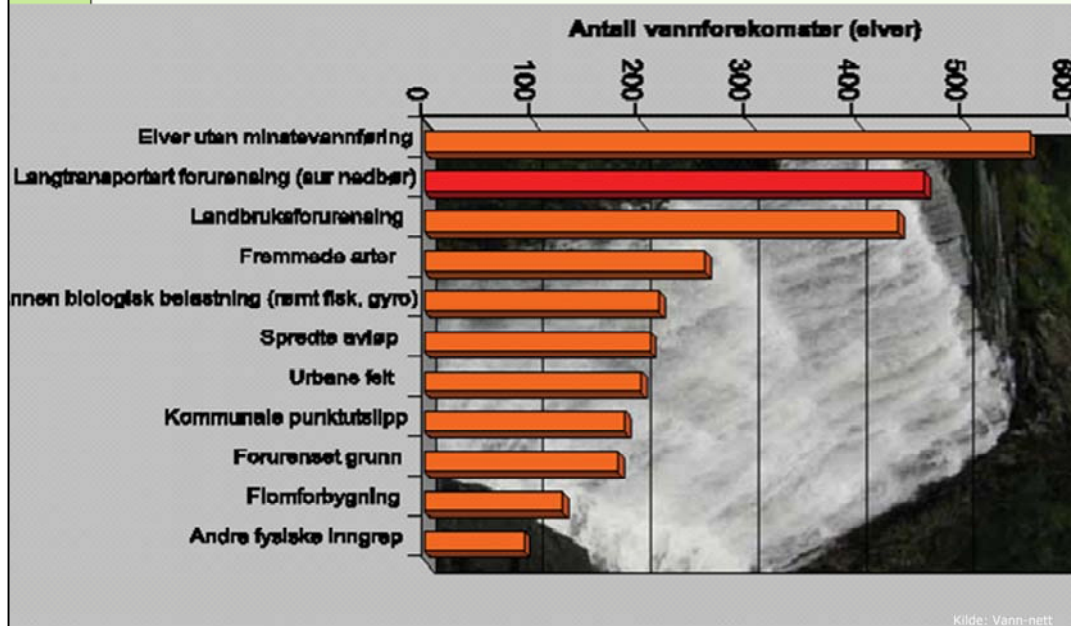
(for eksempel 70 % rensing av et utslipp og 90% rensing av et annet, uten tanke på hva vannforekomsten tåler)

...til det å sett miljømål ved hjelp av biologi UTE I VANNFOREKOMSTENE.

Dette er mye av de samme prinsippene som det vi tidligere omtalte som "resipientorientert forvaltning", men nå altså med mer vekt på biologien.

F.eks. FOLLUM, som treforedlingsindustri med BÅDE kjemisk og biologisk rensing, fordi den hadde utslipp til en ferskvannsresipient og måtte ta hensyn til forholdene i elva Begna og vassdraget videre.

Påvirkninger på elver – hele landet

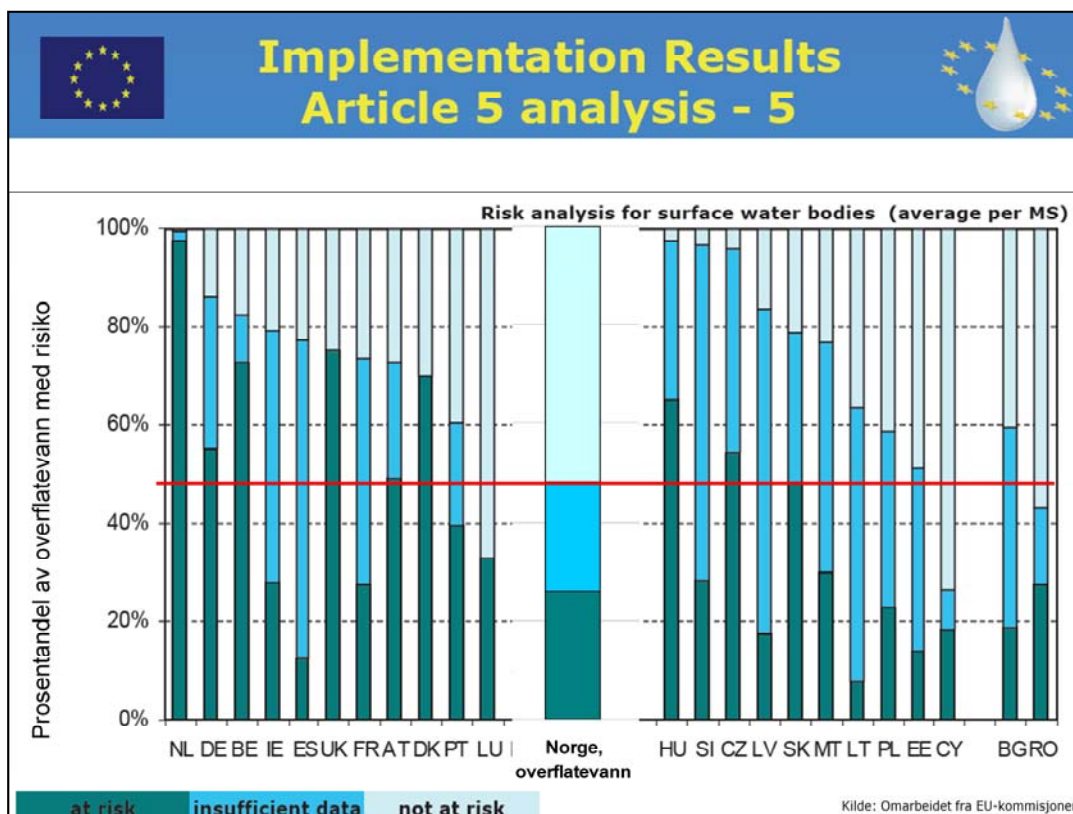
Hvordan ser det så ut i landet vårt. Har vannmiljøet det bra ?

Både ja og nei. Det er gjort en første miljøvurdering av alle norske vannforekomster, basert på eksisterende kunnskap.

Oversikten etter den første miljøgjennomgangen av alle norske vannforekomster viser bl.a. hvilke påvirkninger og belastninger som er de viktigste.

Her ser vi resultatet for elvene våre. (Tilsvarende kan man se på innsjøer, kystvann eller grunnvann).

Ser vi på hele landet samlet, ser det ut til at belastningene fra landbruksforurensning på elvene våre kommer på tredje plass etter vannkraft og langtransportert luftforurensning (sur nedbør).

Denne illustrasjonen viser første rapportering i EU for alle medlemsland som rapporterte innen fristen, og faren for ikke å nå miljømål i overflatevann innen 2015.

Vi er bedre enn de fleste andre land, det skulle også bare mangle!

Eks. Nederland (NL - 98% av vannforekomstene i risikosonen, UK med 75% og Danmark med 70%).

Fylkeskommunen ny vannregionmyndighet

Resultat av forvaltningsreformen: Fylkeskommunen har tatt over som vannregionmyndighet fra årsskiftet.

Brikkene faller også litt mer på plass. Alle gjør det de er best på.

Fylkeskommunen; hovedfokus på plan og prosess.
Fylkesmannen; hovedfokus på vannfag/vanndata og vannfaglig veiledning.

Erfaringer med planene så langt

Dette er bra! Det er gjennomført et stort arbeid på kort tid og med små ressurser.

Enkelte ting kunne vært gjort bedre og mer over samme lest, som

- miljømål og unntak og
- økonomivurderinger og tiltakskostnader.

Men det skyldes også regjeringen, som ikke har stilt tilstrekkelige ressurser til disposisjon og hvor veiledere og politiske avklaringer har vært mangelfulle. Dette må vi gjøre bedre fremover!

Det tar sin tid med godkjenningen fordi vi mener at dere fortjener en individuell tilbakemelding. Det er jo gjennomført et stort og viktig arbeid.

Alle departementer er involvert i tilbakemeldingen

Beklageligvis så har vi enda ikke klart å lande uenigheten i forhold til biologisk påvirkning og miljømål i regulerte vassdrag, Men vi jobber hardt med saken, og vi må få til en avklaring før planen blir godkjent.

Vi har brukt millioner av kroner på å kalke elvene på Sørlandet, med det resultat at vi fikk tilbake laksen. Da er det ganske tragisk å se at gytegrunnene nå gror igjen med krypsiv, og at det ikke er mulig å komme ut for å bade engang.

Grunnen til at vi ler på bildet er ikke krypsivet. Det komiske var at vi hadde satt oss helt fast med båten, og ordfører og fylkesordfører måtte ro oss ut av elendigheten.

Utfordringen med krypsiv er en av problemene vi må ta i det videre arbeidet.

Videre arbeid 2010-2015

To parallelle prosesser:

1. Tiltaksgjennomføring første plan

- sektorer
- kommuner

2. Oppstart i 120 nye vannområder (+revidere de 30 gamle).

Rekkefølgen for arbeidet må være klar.

Først lages det tiltaksanalyser på lokalt nivå for enkelte vassdrag og kystområder (sektormyndigheter og tiltakshavere må være med å utrede tiltak)

→ Disse settes så sammen til en regional plan, som vedtas av fylkeskommunene og godkjennes av KONGEN (her er sektormyndighetene igjen representert i vannregionutvalget).

→ Så kommer oppfølgingen: sektorene vedtar med sitt lovverk de enkelte tiltak som skal til for å nå miljømålene.

Jeg mener at dette ikke kan være noe annerledes selv om sektormyndighet tilfeldigvis er OED/NVE, og tiltakshaver produserer strøm.

Riktignok er det egne miljømål for de sterkt modifiserte vannforekomstene – "godt økologisk potensiale", men systematikken må være den samme: først plan – så miljørevisjon.

Sektoransvar og ESA-rapportering

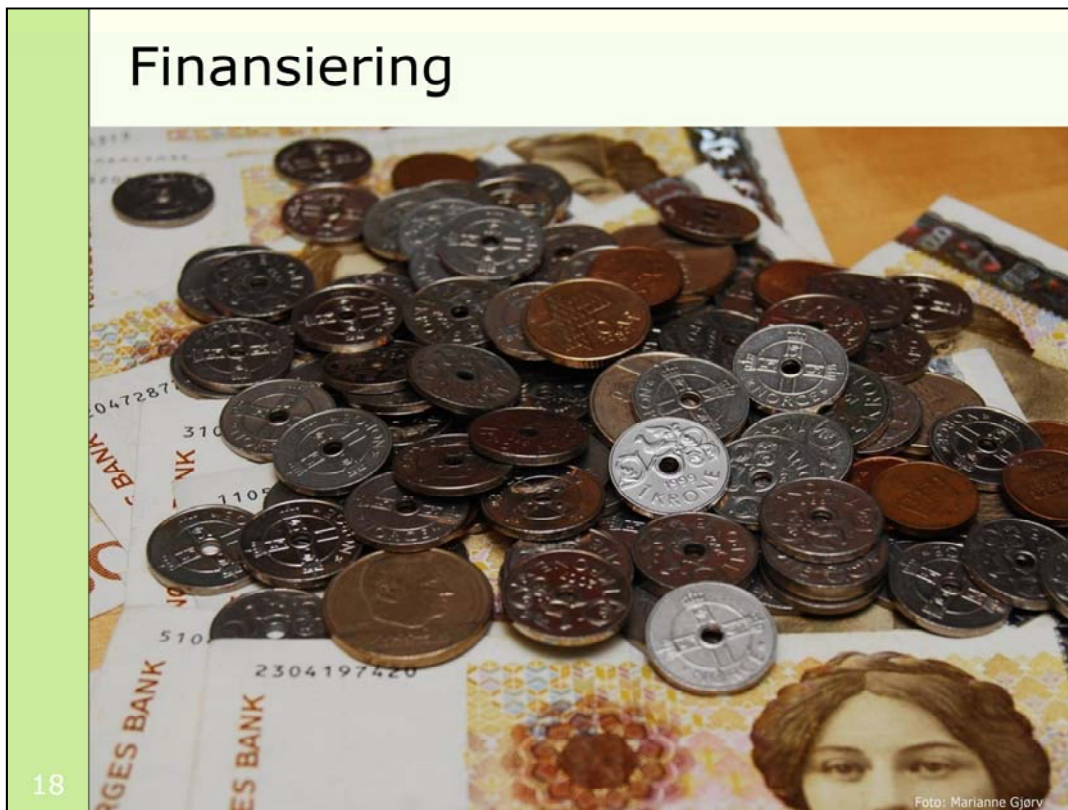
Både Naturmangfoldloven og vanndirektivet/forskriften kan imidlertid kun lykkes gjennom at sektormyndighetene er PÅ BALLEN, og ikke gjør som han på bildet – lener seg til bake.

Alle problemer og tiltak skal i utgangspunktet være med i planen, for så å være retningslivende (ikke juridisk bindende) i videre oppfølging i sektorene. Uten den etterfølgende sektoroppfølgingen, er ikke planen verdt noen ting.

Og husk på – alt skal rapporteres til ESA gjennom et felles EU-rapportering. Som følge av mangelfull rapportering ift første frist er det nå reist sak mot 4 land og varslet sak mot ytterligere 11 medlemsland.

Så vanndirektivet forplikter, og er trolig en av de mest forpliktende miljøavtalene Norge har gått med på.

Finansiering

18

Økonomi: Vi fikk til et anstendig budsjett 2009, med 18 mill kr i pluss, men klarte ikke det samme løftet for 2010 slik St. prp. 75 forutsetter. Dette vannarbeidet er et langsiktig og meget viktig arbeid som dessverre altfor få kjenner til.

2010 er et år der vi både må få fylkeskommunen til å "ta ballen", og der det skal etableres 120 lokale vannområdeutvalg.

Vi vil gjøre alt for å komme tilbake med et nytt godt budsjett i 2011.

- Rammeoverføring til fylkeskommunen på i alt 117 mill kr (alle oppgaver)
- Egne øremerkede midler til fylkeskommune og fylkesmann på vann
- Regionalt utviklingsprogram i fylkeskommunen
- Tiltak:
 - vann og avløpsavgift
 - regionalt miljøprogram i landbruket (RMP) og kommunale midler til landbruket (SMIL)
- Skjønnsmidler til kommunene fra fylkesmannen
- Dette må jo være kjerneaktivitet for skjønnsmidler, med interkommunalt samarbeid, oppstart av prosjekter og nyskapning.

Om Drammen og vannet

Utdrag fra søknaden

3.9 Vannmiljørådet er et faglig og strategisk samarbeidsforum tilknyttet rådet for Drammensregionen.

(...) Felles informasjon, bl.a. i form av lover til endring, samling, innovasjon, mødemøter, etablering og kompetanseutvikling, ligger til grunn for samarbeidet. I tillegg leverer samarbeidsmodellen behovet for og ønsket om å utvikle og samle den faglige og strategiske kunnskap på vannmiljøområdet.

(...) Vi skal utvikle Drammensregionen til Norges ledende vannregion.

(...) Vi skal i samarbeid med regionens innbyggere og næringsliv realisere eke- og fjorparke i alle deler av regionen og prioritere opparbeidelse av disse i de

nærmeste 5 årene i alle kommuner.

(...) Deprosjekter som ønskes iverksatt i 2006 er:

- Felles overvåking av mødemøter
- Felles hovedplaner for arbeid
- sønner for helhetlig vannforvaltning

(...) Som foreløpig grunnlag for søknaden om skjønnsmidler overføres foreløpig forslag til:

- regnskap for 2005
- budsjett for 2006.

Det gøres spesielt oppmerksom på at driften av vannmiljørådet finansieres ved hjelp av grunnfinansieringen fra deltakerkommunene på i alt kr 251.000,- i 2006.

Helhetlig politikk

Rådet mener at en helhetlig politikk er nødvendig for å kunne sikre en langvarig, bærekraftig forvaltning av vannmiljøet og vassdragene ansees. Dette betyr bl.a. at følgende områder må sees i sammenheng:

- kunnskap om hva som påvirker vannmiljøet, tilstand og utviklingsstrøk
- tiltak for å sikre vannkvalitet

Fylkesmannen i Buskerud har i flere år tildelt skjønnsmidler til Vannmiljørådet for Drammensregionen.

Tiltak for bedring av vannkvalitet og vannmiljø. Vannmiljørådet er

et samarbeidsorgan under Rådet for Drammensregionen. Ambisjonene for rådet er å utvikle Drammensregionen til et nasjonalt foregangs-område for helhetlig vannmiljø- og arealforvaltning. Ut over tildelte skjønnsmidler bekostes driften av kommunene og Buskerud fylkeskommune.

- mål og tiltak for å utvikle breken av vassdraget mkt. samarbeid m.m.
- utvikling av anslutte langs vassdragene, blant annet for å styrke vassdragsnett i forbindelse med utbygging, næringsutvikling og turisme
- tjenester knyttet til bruk og håndtering av vann

Ett av prosjektene som har fått skjønnsmidler er i Drammen.

Vannprising i Norge?

20

Vannprising er ikke nytt i Norge. Vann og avløpsavgifter og kompensasjon til grunneiere ved kraftutbygginger, er eksempler på dette. Spørsmålet er om vi skal gå videre å sette en pris på å forringe vannet miljømessig. Utslippsavgift, avgift på å ta bort vann. Mange EU-land har det og Artikkel 9 i direktivet krever det.

Hvis det kostet å bruke vann eller å forurene vannet, ville man slått to fluer i ett smekk:

1. Fått et incitament til å forurene mindre og bruke mindre vann.
2. Skaffet penger til gode tiltak, overvåking og organisering av vannarbeid.

Vanskelig å få til tunge løft ang. tiltak på statsbudsjettet som ikke

har klar tiltakshaver: smal vasspest på Jæren eller krypsiv på Sørlandet.

Vannmiljøavgift må være differensiert bare der påvirkning volder miljøskade.

Må gå til Miljøverndepartementet eller vannregionmyndigheten

Se mulighetene !

Takk for oppmerksomheten!

21

Foto: Man Vyi

Dette er Belgias nasjonalrett: Moules frites – eller blåskjell med pommes frites (belgiske poteter, ikke franske!)

Blåskjellene er fra Nederland. Det kunne servitøren bekrefte.

Husker dere søylen med Nederland og 98% dårlig vann?

Hvorfor er ikke blåskjellene fra Norge, og til dobbel pris?

Norge er et land med mye og godt vann. Vi er oppdrettsnasjonen med best vann i Europa. Dette er en gavepakke til Norge! Konkurranssevridende som bare det – til vår fordel!

I dette tilfellet har EU satt godt vannmiljø høyere enn å unngå konkurransevridning. Det skal alle i Europa være glade for, spesielt vi. Takk for oppmerksomheten !